

Azərbaycanın Sovet dövründə inkişafının ən bariz nəticəsi odur ki, həmin dövrdə yaranmış iqtisadi, elmi-texniki və mədəni potensial respublikamızın tam müstəqil dövlət kimi fəaliyyət göstərməsi üçün möhkəm zəmin yaratmışdır.

**Heydər ƏLİYEV,
Ümummilli Lider.**

Ölkəmizin çoxəsrlik dövlətçilik tarixində Heydər Əliyev epoxasının müstəsna yeri var. Bu mənada, Ulu Öndərin Azərbaycanda birinci dəfə siyasi hakimiyyətə gəldiyi 1969-cu ilin 14 iyul günü xalqımızın tarixi taleyində oynadığı misilsiz rolu ilə daim xatırlanır. Dünyaşöhrətli siyasi xadim düşünülmüş fəaliyyəti ilə müasir tariximizin ən şanlı və parlaq salnaməsini yaradıb. Buna görə də Ümummilli Liderin xalqa xidmətdə keçmiş parlaq və mənalı ömrünün hər anı siyasi təqvimimizdə özünəməxsus yer tutur.

14 iyul 1969-cu ildə Azərbaycan KP MK-nın plenumunda Heydər Əliyevin respublika rəhbəri seçilməsi ilə ölkə həyatının bütün sahələrini əhatə edən köklü islahat və sürətli inkişaf yolunun, gələcək müstəqil dövlətin iqtisadi qüdrətinin təməli qoyulub. Respublika inkişaf tempinə görə keçmiş ittifaq miqyasında öncül sıralara çıxıb. Ulu Öndər siyasi fəaliyyətinin bütün mərhələlərində Vətənə, xalqa, torpağa sonsuz məhəbbət və sədaqət hissi, qurub-yaratmaq amalı ilə yaşayıb, xalqımızın mənəvi-əxlaqi dəyərlərinə söykənən genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilib. Yorulmaz fəaliyyəti, müdrik və uzaqqören qərarları, tükənməz enerjisi, qətiyyəti ilə Azərbaycanı keçmiş sovetlər birliyinin geri qalmış aqrar ölkəsindən ittifaqın qabaqcıl və müstəqil şəkildə özünü təmin edən ölkəsinə çevirib.

Ulu Öndər milli siyasət həyata keçirməklə sovet liderlərinə məxsus stereotipləri dağıtdı. Zəkası, vətənpərvərliyi və təşəbbüskarlığı ilə respublikamıza düşmən münasibəti bəsləyən qüvvələrin qarşısını aldı, tərəqqinin sosial-iqtisadi bazasını yaratmaqla yanaşı, siyasi-ideoloji əhəmiyyətli mühüm işlər gördü. Sənayeləşmə iqtisadi siyasətin əsas istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirildi. Sənaye müəssisələrinin tikilib istifadəyə verilməsi və digər işlər sayəsində bu sahədə mühüm irəliləyiş qeydə alındı. Azərbaycanın qısa müddətdə İttifaq səviyyəsində sənaye istehsalının artım sürətinə görə ilk yerdə qərarlaşması təsadüfi deyildi. Bu, eyni zamanda, aqrar sektorda da canlanmasına və inkişaf meyllərinə zəmin yaratdı. Kənd təsərrüfatı inkişaf etdirildi və istehsal olunan məhsulların orta illik həcmi davamlı olaraq artırıldı.

Neft sənayesinin inkişafı da Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə görülmə işlər sayəsində mümkün oldu. Neft hasilatının artırılmasını, ehtiyatlardan səmərəli istifadəni təmin etməklə bu sahədə sabit və davamlı inkişafa nail olundu. 1969-1982-ci illərdə respublika ərazisində yüzlərlə zavod, fabrik, istehsalat sahələri yaradıldı, 200-dən çox iri sənaye müəssisəsi işə salındı. Ölkədə istehsal olunan 350 adda məhsul dünyanın 65 ölkəsinə ixrac olunurdu. Həmin illərdə Azərbaycan nəhəng tikinti-quruculuq meydanını xatırladırdı. Görülmə işlər nəticəsində Bakının və respublikanın rayonlarının siması yeniləndi. Yaşayış binaları, mehmanxana, məktəb, mədəniyyət saraylarının tikilməsi, iqtisadiyyatımızın nüvəsini təşkil edən fabrik, zavod, nəhəng sənaye obyektləri, iri istehsal kompleksləri, su anbarları və müasir yol infrastrukturunun yaradılması sosial-iqtisadi inkişafa təkan verdi.

Bakıda məişət kondisionerləri, Dərin dəniz özülləri zavodları, "Gülüstan" sarayı, indiki Heydər Əliyev sarayı kimi yaraşıqlı binalar inşa edildi. Yeni Əhmədli, Günəşli yaşayış massivləri, mikrorayonlar salındı. Eyni zamanda, kənd təsərrüfatı inkişaf yoluna çıxdı, pambıq, üzüm, tərəvəz istehsalı dəfələrlə artdı. Yeni iş yerlərinin yaradılması əhalinin məşğullu-

Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 13 il ərzində Azərbaycan Sovet İttifaqı çərçivəsində ən inkişaf etmiş və qabaqcıl respublikaya çevrilmişdir.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti.**

səviyyəli digər yığıncaq, konfrans, dövlət səviyyəsində aparılan tədbirlərdə ana dilində parlaq çıxışlar edərək özünə böyük hörmət və məhəbbət qazanmışdı. 1978-ci il aprel ayının 2-də doqquzuncu çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası Konstitusiyasının layihəsi və ümumxalq müzakirəsinin yekunlarına həsr olunmuş yeddinci sessiyasında çıxış edən Azərbaycan rəhbərinin təklifi

Dövlətçilik tariximizdə müstəqil, güclü Azərbaycanın təməli qoyulduğu gün

*14 iyul 1969-cu il –
ölkəmizin intibah dövrünün başlanğıcı*

ğunun artırılması, insanların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi və rifahının yüksəlməsi baxımından böyük önəm daşıyırdı. Milli hərbi kadrlar yetişdirmək üçün 1971-ci ildə Bakıda Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi Məktəb yaradıldı. Bununla yanaşı, gənclərimiz Bakı Ali Birləşmiş Komandanlıq və Bakı Ali Hərbi Dənizçilik məktəblərinə, eləcə də SSRİ-nin digər hərbi məktəblərinə güzəştli şərtlərlə qəbul edildilər. Bu gün Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin milli zabit kadrlarımızın yetişdirilməsində və o dövrdə ali hərbi məktəbləri bitirmiş şəxslərin Silahlı Qüvvələrin formalaşmasında müstəsna rolu var.

Ekspertlər qeyd edirlər ki, həmin illərdə ölkə birmənalı şəkildə bütün istiqamətlər üzrə müstəqilliyə hazırlanırdı. Ulu Öndər SSRİ Nazirlər Soveti qarşısında məsələ qaldırıb və Bakıdakı bütün neftayırma müəssisələrinin tamamilə yenidən qurulmasına, çox sayda yenisinin tikilməsinə nail olub. Bununla yanaşı, 70-ci illərdə Bakı, Naxçıvan, Gəncə, Mingəçevir, Lənkəran və Xankəndidə bir-birinin ardınca elektronika, elektrotexnika, radiotexnika, cihazqayırma, dəzgahqayırma zavod və müəssisələri tikilib istifadəyə verildi. 1970-1982-ci illərdə Azərbaycanda fabrik, zavod və digər sənaye-istehsal müəssisələrinin sayı əvvəlki 50 ildə tikilən müəssisələrin sayından qat-qat çox idi. Həmin illərdə görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin bilavasitə göstərişi və rəhbərliyi ilə Azərbaycanda 52 memarlıq abidəsində bərpa işləri aparıldı, 650-dən çox tarix və mədəniyyət abidəsinin pasportu hazırlandı.

Ümummilli Lider 2001-ci il, yeni əsr və üçüncü minillik münasibətilə Azərbaycan xalqına müraciətində bu barədə deyirdi: "Azərbaycanın müasir tarixində 1969-cu ildə dönüş mərhələsinin təməli qoyuldu. Respublikanın dinamik inkişafı üçün kompleks proqramların işlənilib hazırlanmasında yorulmaz fəaliyyət, misilsiz təşəbbüskarlıq və nəhəng enerji bütün 70-ci illərin bariz əlamətinə çevrildi. 1970-1985-ci illər Azərbaycanın quruculuq salnaməsinə ən parlaq səhifələr kimi daxil olmuşdur. Bu gün tam əminliklə söyləmək olar ki, Azərbaycanın dövlət suverenliyi və iqtisadi müstəqilliyi, sistemli şəkildə artan xarici iqtisadi əlaqələri, dünya iqtisadiyyatına get-gedə daha dərinlən inteqrasiya olunması hələ 1970-1985-ci illərdə təməli qoyulmuş xalq təsərrüfatı potensialına əsaslanır... SSRİ dövlətinin dağılması ərəfəsində bir çox mütəxəssislər hansı müttəfiq

respublikaların iqtisadiyyatının müstəqillik şəraitində özünü təmin etməyə qadir olduğunu müəyyən etməyə cəhd göstərdilər. Aparılan təhlillər göstərdirdi ki, keçmiş SSRİ-də cəmi iki respublika tam müstəqil olaraq öz iqtisadiyyatını idarə edə bilər. Bu respublikalardan biri məhz Azərbaycan idi".

Azərbaycan xalqının böyük oğlu 1969-1982-ci illərdə müstəqil dövlətçiliyimiz üçün həyatı əhəmiyyət kəsb edən milli kadrların hazırlanması istiqamətində mühüm baza rolunu oynayan elmin, təhsilin inkişafına da xüsusi diqqət yetirirdi. Həmin illər həm də Azərbaycanda elm və təhsilin inkişaf dövrü kimi xatırlanır. Əgər 1969-cu ildə Azərbaycanda 765 orta məktəbdə ildə 73 min şagird təhsil alırdısa, 1981-ci ildə 335 min şagirdi əhatə edən 2625 məktəb və gününüzadılmış qrup fəaliyyət göstərirdi. Ümummilli Lider hakimiyyətinin birinci dövründə ali məktəblərdə 100-dən artıq ixtisas açılıb, 6 yeni ali məktəb, 12 orta ixtisas məktəbi yaradılıb. Həmin dövrdə keçmiş SSRİ-nin 50-dən artıq böyük şəhərinin 170-dən çox ən nüfuzlu ali məktəblərində respublikamızın xalq təsərrüfatı, elm, təhsil və mədəniyyətinin 80-dən artıq sahəsini əhatə edən və ən zəruri ehtiyac duyulan 250 ixtisas üzrə 15 mindən çox azərbaycanlı gənc ali təhsil alıb. Onların əksəriyyəti bu gün müstəqil Azərbaycanın iqtisadiyyatının, elminin, təhsilinin inkişafında, dövlətçiliyinin möhkəmləndirilməsində fəal iştirak edirlər. Göründüyü kimi, XX əsrin 70-80-ci illərində Ulu Öndərimizin rəhbərliyi ilə təhsil müəssisələrinin zəngin şəbəkəsinin yaradılması və onların maddi-texniki bazasının formalaşdırılması, respublika hüddullarından kənarda yüksəkixtisaslı mütəxəssislərin, o cümlədən hərbi kadrların yetişdirilməsi gələcək dövlət müstəqilliyimiz üçün zəruri intellektual potensial yaradıb.

Ümummilli lider Heydər Əliyev milli kimliyimizi yaşadan ana dilimizin inkişafını da xüsusi diqqət mərkəzində saxlayıb, Azərbaycana fikir plüralizmi, demokratik və azad düşüncə tərzini, güclü sosial ədalət haqqı və milli özünüdərk gətirib. Ulu Öndər 1969-cu ildə Azərbaycanda hakimiyyətə gələndə bütün SSRİ məkanında rus dili hakim və rəsmi dil idi. Xalqımızın böyük oğlu tarixdə misli görünməmiş cəsarət, siyasi müdriklik nümayiş etdirib, Azərbaycan Dövlət Universitetinin 50 illiyinə həsr olunan təntənəli toplantıda Azərbaycan dilində çıxış edərək ana dilimizə, milli dəyərlərimizə sahib çıxacağını nümayiş etdirib. Dahi rəhbər yüksək

ilə Konstitusiyanın 73-cü maddəsini aşağıdakı redaksiyada vermək təklif olunub: "Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət dili Azərbaycan dilidir".

Ulu öndər Heydər Əliyevin həmin dövrdə Azərbaycan naminə həyata keçirdiyi müdrik siyasətə diqqət çəkən ölkə Prezidenti İlham Əliyev demişdir: "SSRİ dönəmində Azərbaycanın iqtisadiyyatının, elm və mədəniyyətinin inkişafına, milli kadrların yetişdirilməsinə böyük səylər qoyan Heydər Əliyev nə vaxtsa ölkəmizin müstəqil olacağına inanırdı. Təbii ki, o zamanlar bütün bu işlər görülməsəydi, müstəqil dövlət quruculuğu vəzifəsinin həyata keçirilməsi çox ciddi çətinliklərlə qarşılaşırdı".

Dahi rəhbərin Vətən və xalq qarşısında göstərdiyi böyük xidmətlərdən biri də milli dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi baxımından çox əhəmiyyətli olan azərbaycançılıq ideyasını irəli sürməsi, milli birlik meyllərinin daha da dərinləşdirilməsidir. Ulu Öndər Heydər Əliyev bütün həyatı və fəaliyyəti boyu Azərbaycan xalqının haqqa, ədalətə, dövlət rəhbərinə inamını yüksəltdi, xalqımızın mənafeəsinə açıq və gizli müdaxilələrin qarşısını aldı, xalqın xoşbəxt gələcəyinə inam formalaşdırdı. Dünyanın ümumbəşəri dəyərlərinə söykənərək Azərbaycan xalqının mənafeə dəyərlərini, əxlaqi normalarını daha da zənginləşdirdi.

Görkəmli dövlət xadiminin uzaqqören siyasəti nəticəsində ölkəmizin təbii sərvətlərindən səmərəli istifadə edilməsi, "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması Azərbaycanda iqtisadiyyatın inkişafına, yerli və xarici investisiyalar, müasir texnologiyalar, idarəetmə təcrübəsi cəlb etməklə rəqabətqabiliyyətli məhsul istehsal edən müəssisələrin yaradılmasına, infrastrukturun yeniləşməsinə, yeni iş yerlərinin açılmasına imkan verib. 1993-cü ildən sonra ölkəmizdə aparılan dövlət quruculuğu prosesi hərtərəfli inkişaf edən, müasir, demokratik ölkəyə çevrilən qüdrətli Azərbaycan Respublikasının yaradılmasına səbəb olub. Qalib Azərbaycanın bütün sahələrdə əldə etdiyi tarixi nailiyyətlər, qələbələr Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu və Prezident İlham Əliyev tərəfindən yüksək səviyyədə davam etdirilən milli inkişaf strategiyasının uğurlarıdır. Ulu Öndərin həmişəyaxar ideyalarının işığında ölkəmiz öz böyük gələcəyinə doğru inamla irəliləyir.

**Mustafa KAMAL,
"Respublika".**